

૧૭૨૭

૨૭ ણઘેલાનાં નાટકમાં ગવાતાં
ગાયનો.

—...— ૧૭૧

રચનાર

ડા.ત્યાભાઈ છગનલાલ પંડ્યા,

તે

વીરસિંહચંદ્રિકાનાં કર્તા.

(સર્વે પ્રકારના હક્ક પ્રસિદ્ધકર્તાએ રાખ્યા છે.)

મુંબઈ:

આરિયન્ટલ છાપખાનામાં છાપ્યું.

સંવત ૧૯૩૯. સને ૧૮૮૩.

કિંમત ૧ આનો.

૧૭૨૭

સાદી ચાચ, સસતો લાવ.

ચીનાઈ.

કિમ્મત રતલના ૩.

ફલાવર પીકુ નંબર ૧	...	...	...	૨
ફલાવર પીકુ „ ૨	...	...	...	૧
સુપરફાઇન રોઝ પૌચાંગ	...	...	...	૧
લમશાની ચાચ નંબર ૧	...	...	...	૧
લમશાની ચાચ „ ૨	...	...	...	૦
સુપરફાઇન પૌચાંગ ...	...	...	...	૧
ફલાવરી આરેન્જ પીકુ	..	...	...	
ફેમીલી મીક્સચર ...	...	..	...	
ફાઇનેસ્ટ સેન્ટેડ આરેન્જ પીકુ	...	...	...	
ઇમ્પીરિયલ કેસો કોંગો	...	..	...	
સૌચાંગ ...	...	...	...	
કેસો કોંગો...	...	...	...	
બેસ્ટ કોંગો	...	...	...	

હોંડુસ્થાની ચાહે.

કોંગ્રાવેલી ફલાવરી આરેન્જ પીકુ	—	...	૧
કોંગ્રાવેલી એક્સ્ટ્રા ફાઇન આરેન્જ પીકુ	—	...	૧
વેલી એક્સ્ટ્રા ફાઇન પીકુ ...	...	...	૧
1 એન્ડ ઇન્ડિયન બેસ્ટ ક્વાલિટી દામોદર મીક્સચર			૧
મેલી મીક્સચર	...	...	૧ ૦
પીકુ સૌચાંગ	...	...	૧ ૦
ંગા ...	...	...	૦ ૧૨

કરણધેલાનાં खेलમાં ગવાતાં ગાયનો.

અધાં પાત્રો સંગાથે ઈશ્વર પ્રાર્થના કરે છે.

રાગ—હૃદયે ઝીઝીટી.

કરોમ રહોમ તું કર કરે, —(એ રાહ.)

પતીત તણો પ્રભુ પાત્રક તું,
પાપ અમાપતણા પરીતાપે દુઃખવન્હિમાં બળીએ;
રે શ્રીહરી ! કામાદિ ક્રોધ ટાળક તું, પતીતતણો—ટેક.
મોહ, સ્વાર્થ, પાપ, તમ, પ્રેર બુદ્ધિ જન્ય જ્યમ,
યાય માન આમામ, ઇન્દ્રિયોનો ત્રાસ, ટળી યાય વિનામ;
શરણાંગત પ્રતિપાળકનું બિરદ અમે તો ધરીએ, રે શ્રીહરી.

ભુતડાં સમશાનમાં ગાય છે.

રાગ—ધનાશ્રી.

કૃષ્ણ કરો જનમાન, —(એ રાહ.)

પાપ ન છોડે જાણુ, સજા વિણ પાપ ન છોડે જાણુ—ટેક.

- “કરણી જેવી તેવી ભરણી,” શાસ્ત્રનું એ પ્રમાણુ; સજા. ૧
લક્ષ ચોરાશી કરે ફરે, જાણે ન જીવ અજાણુ; સજા. ૨
કરમ પુરવનાં જીવને ધેરી, કરે તાણાતાણુ; સજા ૩
પોતાનું મુગ પિછાણે જે જન, એજ અતુર સુજાણુ; સજા ૪

નગરની સ્ત્રીયો દેવીને મંદીર જતાં ગાય છે.

રાગ—લાવણી.

સુણો સજન ગણો મત,—(એરાહ.)

ધરો ચરણ ધરણ પર મેંની તમે જઈએ માતાની ભણી,
સુખકરણ દુખહરણ દેવી તે, ઊજાવળ વરણુ ધણી; —ટેક.
અંબીકા ભવ પાપ, તાપ હરિણી,
ભંભાસુર મારી, સુર સુખ સુખકારિણી;
રિઝે તો સુખ, લક્ષ્મિ, શાન્તિદાયિણી,
નિજ ભડતોને ભવસિંધુ પારતારિણી; ધરો ચરણ.

દેવીના મંડપમાં રૂપસુંદરી બીજી સ્ત્રીયો સાથ ગાય છે

રાગ—ગરબો.

અંબની સુત હનુમાન મેરી,—(એ રાહ.)

જગતની માતા, દે સુખ શાતા, તુજ ચરણમાં પડિયેરે,—ટેક.
નારદ, મારદ, ગુણ ગણે છે, શેષ, મહેષ સૌ ધડિયેરે, જગત ૧
કૃપાશી માણુ વ્રધિ કરો નિત, દવાર તારે આવી અડિયેરે, જગત. :

રૂપસુંદરી માધવને જગાડતાં ગાય છે.

રાગ—ખિલાસ.

વંદુ દિન પતી ઉદિત ઉદાર,—(એરાહ.)

ઉઠો પ્રિય પતી થયું છે સવાર, થયું છે સવાર, પતી થયું છે સવાર-ટેક.
પવન સુવાસિત પુષ્પ કરે છે, મંદ અતિ સુખકાર, ઉઠો.

કમલ સરોવર વિશે વિકાસ્યાં, ભ્રમર છુટ્યા આ વાર, ઉઠો. ૨

સુક, સારિકા, મધુર, કોકીલા, કરે મધુર ઉચ્ચાર, ઉઠો. ૩

સુર્યના કિર્ણોએ દોડી વિદાયું, બુંડું જે અંધકાર, ઉઠો. ૪

રવિને રીઝવવા ધરાએ પેંચી, સાડી સોનેરી સાર, ઉઠો. ૫

માધવને પરમામ જાતો ભટકાવવા રૂપસુંદરી કરગરે છે.

રાગ—હમરી.

જાણેં કોઈ શરીરેં જાણેં, —(એ રાહ.)

રૂપસુંદરી—પ્રિય પતી! એડી જણી નહી મુને, મન ગભરાય આજે.

માધવ—હાલિ! બિરું થવું ઘટે નહી તુંને, નાગરિ જાત લાજે.

રૂપ—ખરું પાણુ કાલ જજો નહી રોકું, ડાખી મુજ આંખ રૂંકે,

માધવ—ધીરી પડ ધીર ધરી આંખધિરી, વૃથા ડરથી તું થકે.

રૂપ.—સાચે છોડી, નાચ જોડી હાથ પાચું, જોયી દુખ વાચ દૂર.

માધવ—આવીજ દિન જાત મહી કહું સાચું, કેશવ ઘર રાખું શર.

રૂપસુંદરી ધણીના વિજોગથી થયેલી હાલત વરણવે છે.

રાગ—ગઝલ.

જવેં દુરોશં છ જાણા દે, —(એ રાહ.)

પતી વિશેગે મન મારું, આવરું થાયે, આવરું થાયે,

અતિ ગભરાઈ મુઝાપે. પતી વિશેગે,—ટેક.

સરી વીણુ ચક્રોર ચિત્તમાં, ચટપટ ઝાઝી થાય,

ચાત્રક સ્વાતિ બિંદુની, વાટ જોઈ અકળાય,

વાટ જોઈ અકળાય, ઘડી યુગ જોયી જણાયે. પતી.

મૃગલી છુટી જીથથી, વચ્છ ગાય વિણુ જેમ,
 પક્ષિ દાવાનલ વિશે, તરણી પતિ વિણુ તેમ;
 તરણી પતિ વિણુ તેમ, આંસુથી ચીર ભીંજાયે. પતિ. ૨
 શર્વેશ્વર શંચોગથી, પતિ વિહને કાપ,
 કદી વિયોગ પડે નહીં, એ વર માયું આપ;
 એ વર માયું આપ, જેથી તન તાપ જુઝાયે. પતી. ૩
 રૂપસુંદરી કરણના મેહેલમાં તેના ત્રાસથી વિલાપ કરે છે.

રાગ—કલ્યાણ.

કીસ કદર મેં જો કરું ચાર,—(એ રાહ.)

ધીરજ ધરાય નહી, સુખ, શાન્તિ યાચ નહીં,
 કરું શું ને જાણે કહી, વિશ્વ આવા ધાય છે;
 પુરવનાં કુટયાં પાપ, અમાપ તે આપે તાપ,
 આ ભવનો આપ, પતી વિહનો જાણાય છે;
 સુખ દુખ રૂપ યયું, તન તેજ હડી ગયું,
 હાડનું પિંજર રહ્યું, છાતી અમુઝાય છે.

રૂપસુંદરી તેની દુઃખદાયક હાલત જણાવે છે.

રાગ—ઝીઝોટી.

હરદ ગમ જાને મન એ રીરો,—(એ રાહ.)

જીવું જેનાથી વિશ્વમાં હું, તે ધણી વિણુ શું ગમે ?
 પાણીનું જંતુ મીન તે, દુધમાં શી રીતે રમે ?

પ્રિતીનો રંગ પકવ જે, મટે ન ધુવો, જો તમે.
ચક્રોરને હજારો સુર્ય, કહો સશી વિના ગમે ? ૧
નગરજનોનું ગુણસુંદરી તરફ દેઘાડેલી દયા.

રાગ—ખીહાગ.

ગુણસુંદરી સુંદર નાર, મતિ યહ તજી મંસાર,
તન તાપને ખાળી, પતી માયરે ચાલી. ગુણસુંદરી—ટેક.
હાણુભંચુર કાયા માર, મોહ મમતા ભરી અપાર,
કરી તેનો તીરસ્કાર, નિજ ધર્મ કયો સ્વિકાર. ગુણસુંદરી. ૧
ભવમાગર કરશે પાર, કરી સફળ મનુષ્ય અવતાર,
કુલ સ્વર્ગનું મુખકાર, જો અમળ પતી પર પાર. ગુણસું. ૨
ઘટે આપણને આ વાર, જનું સરસ્વતી કિનાર,
આશિષ મતી દુખહાર, શિર કરવી અંગીકાર, ગુણસુંદરી. ૩

માધવ લંગલમાં શોક કરે છે.

રાગ—ભૈરવી.

કહાં ગયો રમેલદા જાતી, —(એ રાહ.)

હવે દશા શી વિશ્વમાં મારી, મોહ નારી એ ઘા દીલ કારીરે. હવે-ટેક.
જતાં પ્રવાશે જાણુ ન આવી, યશે મંસારની ખવારીરે. હવે. ૧
આતે તજ્યો દેહ મુટેક મોટે. ધર્મ બળવ્યો ધીર ધારીરે. હવે. ૨
સ્વર્ગે ગઈ નારી તેની મતી યહ, જન્મ સફળ જયકારીરે. હવે. ૩
ધર ધડીમાં વન યહું મુજ, એ તન દુખ છે ભારીરે. હવે. ૪
વન વન ભમતો કરું કરણને, વેર રાખું દીલ ભારીરે. હવે. ૫

જાત્રાલુઓ મજન કરે છે.

રાગ—ધોલ.

આ તન રંગ પતંગ સરીખો,—(એ રાહ.)

એક હરીનું નામજ સાચું, અન્ય સકળ છે કાચુંજ,
ધન તનમાં જન ફોગટ નાચું, ભજ હરનીશ પ્રભુ પાચુંજ;
માયા, મમતા, મોહ ને આશા, પાશ યજી બંધાયોજ,
કિરતી પિપાયા મરતાં ન મટશે, શ્વાન પેરે રખડાયોજ;
કોડી કોડી જોડી કીધા કરોડો, દોડી અહિ તહિ પીતેજ,
પાષ ન પુન્યમહી ખરઆષ, મગણુ ધર્મ નહી ચીતેજ;
દ્રશ્ય પદારથ હશ્વર માન્યો, પરમારથ નહી જાણ્યોજ,
જપ, તપ વિના અંતે મુઝાયો, કર્મબંધે જકડાયોજ.

માધવ દેવીની સ્તુતી કરે છે.

રાગ—અનરંગ કલ્યાણની.

મા અનરંગ રસ શણગાયરી,—(એ રાહ.)

સુરંગ અંગી તું બહુચરી, ગાયે છે મૂનીયો,
રૂપછે અનૂપ, તારો—આ—મ—રો, સુરંગ—ટેક.
સુંદર ઝર ચીર કોર મઝાતી, ત્રી કાળ ધૃત ધૃમ,
માનની ગાન તનનનન, માનની ગાન તનનનન;
માદરથી યુણીજન માની, માની નીમ, વાણી દીન,
કે'તું ધનનનનન; સુરંગ અંગી.

દેવી માધવને ઉત્તર આપે છે.

રાગ—મરાઠી ચાલની સાકી.

૨ માધવ ! શુભ આવધ થઇને શ્રાક્રમિંધુ તરાવું,
ધિરજ ધર, પરહર નિરાશા, વેર મારગ દરશાવું;
જા દીલો છે યવન રાજ, તેને દુઃખ જાણાવું,
તો મરે તુજ કારજ મરશે, લખ્યું વિધીયે આવું.

જાવાલુઓ રાતવાસો કરવા પછી મજન લલકારે છે.

કંસાર તાજ મેધીની ભાજ, ખાધો ઝાઝી,—એ રાહ.

ઘાટે ઘાટે, નહીં શું વાટે, જનવા મોટે, ખહુ થાંટે,
ચાલો ચાલો ઝટ ઝટ ઝટ;

ગંગ પાને ઘટ ઘટ ઘટ, પાપ ફોટે ફટ ફટ ફટ,

મંસારની કટ કટ કટ, મોટાને ચટ ચટ ચટ, ઘાટે ઘાટે. ૧

રૂપસુંદરી આત્મઘાત કરવા ભગાડુ ઈશ્વરોપાસના કરે છે.

રાગ—સીતાના માહીનાનો.

દુઃખહરતા દયાળુ દેવ, દુઃખથી દબાઈ છું;

નિરાધાર, પરાધીન કામ, જાળે વિંટળાઈ છું;

દશે દિશા ધસે મમશાન, મમી આવા મને,

રાત્રિ દિવસ, દિવસ રાત્ર, ચિન્તા લાગી તને;

વિષયી નરનાથને હાથ, પડી હું અનાથ જો,

જગકાર ચડો મુજ વારે ધણી હું લાચાર જો;

વિષ્ણુ છુટી બહાલાંની પ્રિત, છુટી નક્ષત્રે ખરી,
પતિ વિદે અતિ ગતીભંગ, વિનંતી કરે હરી.

एक रजपुत ठाकोर भागल कंचनी गाय छे.

રાગ—પિલુનો છલો.

ધન ધનરે સગીતાર,—[એ રાહ.]

દિન દિન રે પ્રજા ખાર, પામો ઝાઝો હો, દિન દિનરે.—ટેક.

રાજનિતીથી નીત વધારે, નવનિત શાખા અપાર. દિન. ૧

માર પદારથ સાથો તજીને, અનર્થ વ્યર્થ કુવીકાર. દિન. ૨

સાગરનું ધન ભંડારમાં હો, ન્યાય પ્રવાહ વિસ્તાર. દિન. ૩

મુણ્ડીજીનોને પોપણ રૂપે, યાચો સકલ જયકાર. દિન. ૪

हरपालने जोदाथी एक रजपुतनी छोकरी मोहमां पढेछे.

રાગ—ભૈરવીની ગઝલ.

જવાબમેં દેખારે હમને આજ,—એ રાહ.

મુખ નિરખીને તે નરનું, વ્યાકુળો તનમાં થઇ,
સ્થિરતા, ધીરતા ભુલી હું, મૂઠ શુન્ય બની ગઇ;
શ્યાથી મારી ચિત્તવૃત્તિ, રે ભ્રમિત બની ગઇ,
કંપું કેમ, કળે ન મુજને, જે હતી તે હું નહીં;
પ્રેમની જવાબાથી લાગું, શું કરું સુઝાવું ન કંઈ,
એકઠી જો યાચ આંખો, એજ આશા ઉર મહી.

નું લશ્કર સંગ્રામની તૈયારી કરતાં ગાય છે.

રાગ—ખીહાગ.

વીધાતા એ વીરા જનો રાજ,—[એ રાહ.]

રણાંગણુ વિશે રજપુત પુત આયો,
દાણુ પુલ્કને માટ, શસ્ત્ર ઝળકાવો. રણાંગણુ.—ટેક.
રક્ષતા ધ્રાત્તણ ગાય, કૌદંડ કોડેથી ઝાંય,
ધર્મ ક્ષત્રિનો ગણાય, ધજા ફરકાવો. રણાંગણુ* ૧
તોપ, ખંડુક ને તોર, ભાલા, ખરછી, ઝંઝીર,
સાંગ, ફરસી, કટાર, અમી લટકાવો. રણાંગણુ. ૨
મગ્ધું મારવું સાર, આ પાર કે પેલે પાર,
જીતે જયજયકાર, નોખત ગગડાવો. રણાંગણુ. ૩

બહાઉદીનનું લશ્કર કુચ કરતાં ગાય છે.

રાગ—એક અંગ્રેજી ગાયનને મળતો.

હમ ટુકડે ટુકડે કરેકે દુશ્મનકો રગડેંગે આન,
હમ ખાસે લોગ કાફરોકું, મારુકરે ધમસાન. હમ.—ટેક
હમ ડરતે નહીં આર કરતે, જખમ ખંજરસેં મેદાન,
હમ જંગ મચાવે રંગ, હડાવે ગભરાવે કુશાન. હમ. ૧

કરણનું લશ્કર લડાઈ પર કુચ કરતાં ગાય છે.

રાગ—ગઝલ.

પડા કોસ કિયે લાલોશ કિયા હમપે,—[એ રાહ.]

ચોંપે ચલાવો ચરણુ, ટેક ક્ષત્રીનો ધરી,
યાથે અમર નામ જેથી, વાત એ ખરી. ચોંપે.—ટેક.

મલેચ આપ્યા દેશમાં, લડાઈને વરી,
 નસાડો મારી તેમનાં, હથીયારને હરી. ચોંપે.
 રજપુત નામ આપણું, ન માંખું થાય જરી,
 ઘેટે ભુમીને રક્ષતી, સંત્રામમાં મરી. ચોંપે.

બલ્લાડદીનનું લશ્કર લઢાઈ પર ચઢતાં ગાય છે.

રાગ — એક અંગ્રેજી રાહ.

જાતે હમ જરૂર, બનકે ચકચુર, પેહલવાંન, પેહલવાંન,
 શીપાઈ હો બહાદુર, ઓ કીર કીર કીર કીરતાર. (બેવાર.)
 બાલેહો, બાલેહો, બાલેહો શમશીર ! ઓ કીર કીર કીર કીરતાર,
 દુસ્મનો કે દમ, કોહ કરે જખમ, જાયગે અબ,
 જાયગે અબ, સખી મીલકે હમ, ઓ કીર કીર કીર કીરતાર.

**બલ્લાડદીનનું લશ્કર વિજયી થઈ શહેરમાં પ્રવેશ
 કરતાં ગાય છે.**

રાહ — “ઓસીંગ ઉવીનાઉ રાઈટ ચેરીલી.”

માલકકી ફજલસે ફતેહ પાચે, દુશમનકો માર બગવાચે,
 શાહગાએ પોહોઆ ફક, શર કીયા અપની ફાને યુજરાત
 મુલક, યુજરાત મુલક, યુજરાત મુલક, આબાદ ખુશનુમા,
 યુજરાત મુલક, હુરે ! હુરે !!
 ફોજ અપનીકુ હે શ્યાબાસી, દુશમનકી હુધ સત્યાનાસી,
 હસ્તી હુધ મારી ખલક, શર કીયા અપની.

